

Phát triển du lịch bền vững ở Ninh Thuận

Phan Thị Xuân Hằng*

Nhận ngày 9 tháng 5 năm 2023. Chấp nhận đăng ngày 20 tháng 7 năm 2023.

Tóm tắt: Trong những năm gần đây, nhờ sự tăng trưởng của ngành du lịch nên xu hướng phát triển du lịch bền vững ngày càng được chú trọng. Để phát triển du lịch Ninh Thuận có tính khả thi, nhất là trong tình hình mới thì việc đánh giá những khó khăn, cơ hội và thách thức, đồng thời đề xuất các giải pháp thực hiện nhằm phát triển du lịch bền vững tại Ninh Thuận là cần thiết. Vận dụng cơ sở lý luận để đánh giá tiềm năng khai thác các loại tài nguyên, kết hợp phân tích tổng hợp một số nhân tố hỗ trợ phát triển du lịch. Kết quả đánh giá đã bước đầu xác định được thực trạng và xu thế phát triển du lịch bền vững tại Ninh Thuận, tuy nhiên nếu không biết cách khai thác tiềm năng du lịch một cách hợp lý, sẽ làm suy giảm chất lượng môi trường và ảnh hưởng tới phát triển du lịch. Vì vậy, cần có các giải pháp đồng bộ để du lịch Ninh Thuận phát triển bền vững trong tương lai.

Từ khóa: Du lịch bền vững, nhân tố ảnh hưởng, tài nguyên du lịch, Ninh Thuận.

Phân loại ngành: Kinh tế học

Abstract: In recent years, thanks to the growth of the tourism industry, the trend of sustainable tourism development has received increasing attention. To develop Ninh Thuận tourism with feasibility, especially in the new situation, it is necessary to assess difficulties, opportunities and challenges, and propose solutions to develop sustainable tourism in Ninh Thuận. It is crucial to apply theoretical basis to evaluate the potential for exploiting different types of resources, combining analysis and synthesis of a number of supporting factors for tourism development. The assessment results have initially identified the current situation and trends of sustainable tourism development in Ninh Thuận, however, without proper exploitation of tourism potential, it will degrade environmental quality, and affects tourism development. Therefore, synchronous solutions for Ninh Thuận tourism to develop sustainably in the future should be proposed.

Keywords: Sustainable tourism, influencing factors, tourism resources, Ninh Thuận..

Subject classification: Economics

1. Mở đầu

Ninh Thuận là địa phương được xác định là điểm đến quan trọng trong khu vực Nam Trung Bộ và tiểu vùng phía nam, là 1 trong 3 đỉnh của tam giác du lịch vàng Nha Trang - Đà Lạt - Ninh Thuận. Tỉnh Ninh Thuận có một số điều kiện thuận lợi cần thiết cho sự phát triển vượt bậc của ngành du lịch.

Về vị trí địa lý, Ninh Thuận được xem như là cửa ngõ kết nối các vùng: Đông Nam Bộ, duyên hải Nam Trung Bộ và các tỉnh Nam Tây Nguyên; là cửa ngõ thuận lợi để ra biển của Tây Nguyên thông qua QL27 nối Đà Lạt và Phan Rang - Tháp Chàm - tuyến đường bộ ngắn nhất nối các tỉnh Nam Trung Bộ với thành phố du lịch lớn nhất Tây Nguyên. Đây là điều kiện quan trọng cho việc hình thành và phát triển các loại hình du lịch và thu hút khách du lịch trong và ngoài nước.

Về tài nguyên du lịch tự nhiên, địa hình Ninh Thuận có những đặc điểm nổi bật của đường bờ biển dài, nhiều đầm, vịnh, đụn cát. Riêng vùng bờ biển có những tiềm năng cả về tự nhiên và văn hóa cho phát triển kinh tế biển với các cảnh quan, hệ sinh thái biển, ven biển đa dạng và đặc thù như khu

* Trường Đại học Nông Lâm Tp. Hồ Chí Minh, Phân hiệu Ninh Thuận.
Email: hang.phanthixuan@hcmuaf.edu.vn

dự trữ sinh quyển Núi Chúa, các bãi biển, bờ đá đẹp, các hệ sinh thái san hô, cỏ biển, nguồn lợi hải sản phong phú, đa dạng... gắn với các công trình văn hoá Chăm nổi tiếng và nhiều cảnh quan tạo thế liên hoàn cho khả năng phát triển mạnh ngành du lịch sinh thái và nghỉ dưỡng cao cấp. Ngoài ra, các cung đường DT702 từ Phan Rang tới Cam Ranh, DT701 từ Phan Rang tới Cà Ná có tầm nhìn biển, các bờ đá, đụn cát, được đánh giá là những cung đường phượt đẹp nhất Việt Nam. Về phía nam là các đụn cát ven biển, đặc điểm làm cho Ninh Thuận được mệnh danh là “Tiểu Tây Á” bên bờ Biển Đông. Đó là đồi cát Nam Cương, khu du lịch phong cách Mông Cổ Tanyoli với cảnh quan hiếm có ở Việt Nam đã trở thành điểm du lịch hấp dẫn với du khách khi đến với Ninh Thuận.

Về tài nguyên du lịch nhân văn, Ninh Thuận có nhiều di tích lịch sử, công trình văn hóa, trong đó có 14 di tích lịch sử - văn hóa được xếp hạng cấp quốc gia và 27 di tích được xếp hạng cấp tỉnh. Ninh Thuận gần như còn nguyên vẹn hệ thống tháp Chăm xây dựng trong nhiều thế kỷ trước, tiêu biểu là cụm tháp Hòa Lai (Ba Tháp) xây dựng thế kỷ thứ IX, cụm tháp Po Klong Garai xây dựng thế kỷ XIII và cụm Tháp Po Rome xây dựng thế kỷ XVII. Ngoài các giá trị vật thể, văn hóa phi vật thể của người Chăm ở Ninh Thuận cũng phong phú với hơn 100 lễ hội diễn ra quanh năm. Trong đó tiêu biểu phải kể đến là lễ hội Ka-tê tổ chức ở tháp Chăm vào tháng 7 lịch Chăm hàng năm. Đây là lễ hội dân gian đặc sắc nhất trong kho tàng văn hoá của người Chăm, phản ánh sinh hoạt của cộng đồng người địa phương.

Ninh Thuận có tài nguyên du lịch đa dạng và hấp dẫn có thể khai thác phát triển nhiều loại hình du lịch như: tham quan, nghỉ dưỡng, sinh thái, văn hóa, thể thao, trải nghiệm cộng đồng, làng nghề, ẩm thực... Cùng với việc đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng, phát triển các loại hình dịch vụ kèm theo như ăn uống, nghỉ ngơi, dịch vụ vui chơi giải trí..., Ninh Thuận ngày càng hấp dẫn du khách trong và ngoài nước đến tham quan. Theo xu hướng phát triển mới, Ninh Thuận không những làm tốt công tác bảo tồn sự đa dạng sinh học với sự liên kết của cộng đồng mà còn thu được lợi nhuận từ hoạt động kinh doanh các loại hình du lịch đặc thù trên, góp phần giáo dục môi trường tới người dân.

2. Nhận thức về phát triển du lịch bền vững

Đối với Ninh Thuận, du lịch được định hướng trở thành ngành kinh tế mũi nhọn trong cơ cấu ngành của tỉnh. Nhưng vấn đề đặt ra là làm thế nào để tiếp tục tái tạo và bảo tồn môi trường tự nhiên hay các giá trị văn hóa lâu đời khi phát triển du lịch? Bởi phát triển du lịch dựa trên khai thác các yếu tố đó, nhưng nếu khai thác tiềm năng du lịch một cách không hợp lý, sẽ làm suy giảm chất lượng môi trường và ảnh hưởng tới phát triển du lịch. Vì vậy cần phát triển một nền du lịch bền vững - một nền du lịch tốt cho Ninh Thuận hiện tại và còn bền vững dài lâu mai sau.

Tại Điều 3, Luật Du lịch sửa đổi (Luật Du lịch, 2017) Việt Nam đã định nghĩa “Phát triển du lịch bền vững là sự phát triển du lịch đáp ứng đồng thời các yêu cầu về phát triển kinh tế - xã và môi trường, bảo đảm hài hòa lợi ích của các chủ thể tham gia hoạt động du lịch, không làm tổn hại đến khả năng đáp ứng nhu cầu về du lịch trong tương lai”.

Trong bối cảnh phát triển mới khi du lịch Việt Nam hội nhập ngày càng sâu rộng với khu vực và quốc tế và chịu tác động toàn diện của Cách mạng công nghiệp 4.0 và biến đổi khí hậu, một trong những quan điểm, đồng thời là mục tiêu của “Chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030” nhấn mạnh đến vai trò to lớn của phát triển du lịch là phải phát triển du lịch bền vững.

Phát triển du lịch tỉnh Ninh Thuận cũng không phải là ngoại lệ, đặc biệt khi trong quá trình phát triển du lịch Ninh Thuận đã nảy sinh những yếu tố ảnh hưởng đến phát triển du lịch bền vững như tự nhiên, kinh tế, văn hóa, chính trị và xã hội. Các yếu tố này cần thiết để tạo nên các sản phẩm du lịch đa dạng, độc đáo. Nhưng bên cạnh đó, các yếu tố này trong tình hình mới cũng đã và đang đặt ra những cơ hội và thách thức đối với mục tiêu phát triển du lịch bền vững ở Ninh Thuận. Vì khi du lịch phát triển đồng thời cũng là mối đe dọa đến các sinh cảnh sống, xáo trộn đời sống hoang dã, tác động đến chất lượng nước và đe dọa cộng đồng địa phương do việc phát triển quá mức, dễ phá vỡ các giá trị văn hóa địa phương.

3. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

3.1. Kết quả đạt được

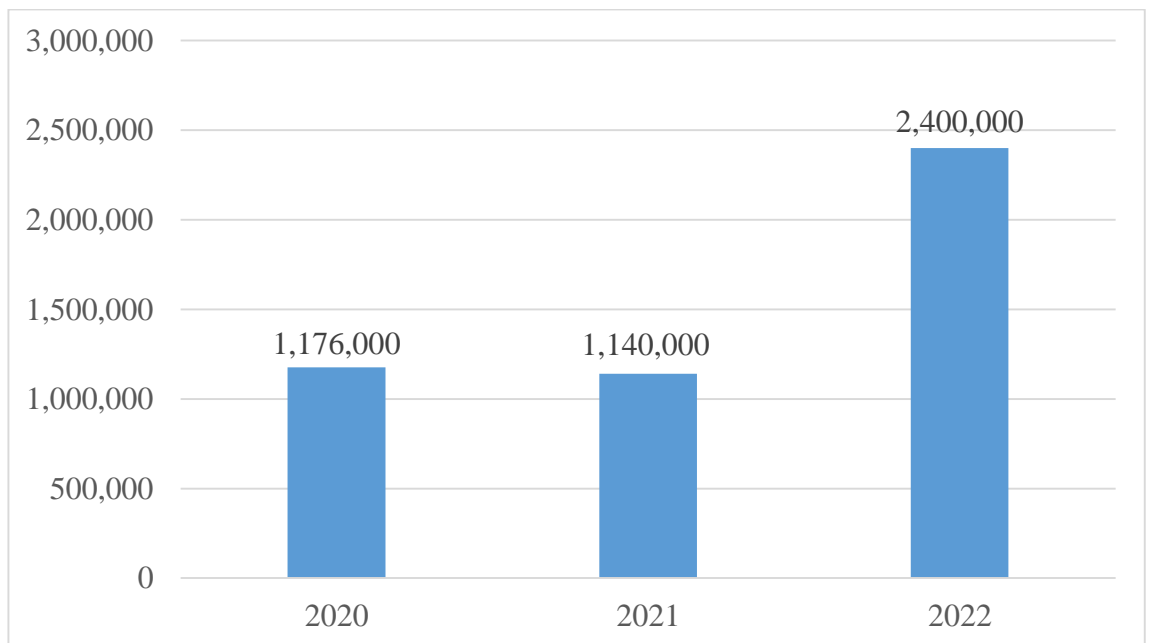
Trong những năm qua, Ninh Thuận đã khai thác nhiều lợi thế của địa phương để phát triển du lịch bền vững. Ninh Thuận có 01 hệ thống dự trữ sinh quyển thế giới được UNESCO công nhận và 02 vườn quốc gia (VQG) còn giữ gần như nguyên vẹn về hệ sinh thái, đa dạng và giá trị nổi bật quần thể. Đặc biệt có nguồn suối nước nóng Tân Sơn, suối Thương, thác Sakai (Ninh Sơn), suối nước lạnh Ba Hồ, Lò Ô, suối Kiên Kiên (Ninh Hải). Nhiều bãi tắm đẹp đã được xếp hạng ở nước ta như Ninh Chữ, Bình Tiên, Vĩnh Hy, Mũi Dinh... thu hút du khách đến khám phá. Trong giai đoạn 2023-2025, nhiều dự án du lịch đẳng cấp sẽ đi vào hoạt động như sân golf Nara Bình Tiên, SunBay Park Hotel và Resort, Dự án Khu du lịch Nam Núi Chúa, Khu du lịch sinh thái nghỉ dưỡng cao cấp Bãi Hõm. Trong những năm qua, hoạt động du lịch tại Ninh Thuận đã đạt được một số kết quả tích cực: nhiều khu nghỉ dưỡng được thế giới và nước ta công nhận đa dạng sinh học như Amanoi resort, VQG Núi chúa, VQG Phước Bình... Và thực tế 85% du khách đến với Ninh Thuận chủ yếu tham gia loại hình du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng và trải nghiệm.

Từ năm 2011 đến 2015, số lượng khách du lịch tăng trung bình 14,9%/năm, giai đoạn 2016-2019 số lượng khách du lịch tăng trung bình 13,5%/năm, từ năm 2019-2020 lượng khách du lịch giảm rõ rệt từ 3.901,4 nghìn lượt năm 2019 còn 2.556,7 nghìn lượt năm 2020 do ảnh hưởng bởi dịch Covid-19 (Cục Thống kê tỉnh Ninh Thuận, 2017; 2021).

Năm 2022, lượng khách du lịch đạt 2,4 triệu lượt (cao nhất từ trước đến nay), tăng gấp 2,6 lần năm 2021, trong đó khách quốc tế là 11.800 lượt khách, đạt doanh thu 1.813 tỷ đồng và dự kiến đến năm 2030 sẽ lên tới 6 triệu lượt khách, doanh thu 5.900 tỷ đồng. Như vậy, khách du lịch đến Ninh Thuận chủ yếu là khách nội địa chiếm tỷ trọng rất lớn, trên 95%, khách du lịch quốc tế có sự gia tăng trước đại dịch Covid-19. Trong giai đoạn 2016-2022, doanh thu du lịch của Ninh Thuận tăng liên tục từ 750 lên 1.813 tỷ đồng, trung bình mỗi năm tăng thêm 125 tỷ đồng (Ủy ban nhân dân tỉnh Ninh Thuận, 2022: 5).

Hình 1. Thống kê khách du lịch đến Ninh Thuận từ năm 2020 đến năm 2022

Đơn vị: lượt khách

Nguồn: Ủy ban nhân dân tỉnh Ninh Thuận, 2020-2022.

Tuy nhiên, khi du lịch phát triển đồng thời cũng là mối đe dọa đến hệ sinh thái và sinh cảnh, nhất là khi tốc độ phát triển quá nhanh của hoạt động du lịch vượt ngoài khả năng và nhận thức về quản lý, chắc chắn sẽ tạo ra sức ép lớn đến khả năng đáp ứng của tài nguyên và môi trường, từ đó gây ô nhiễm cục bộ và nguy cơ suy thoái lâu dài, đồng thời sẽ dễ phá vỡ các giá trị văn hóa bản địa. Các số liệu thống kê cho thấy, ven bờ biển Ninh Thuận kéo dài từ Bình Tiên đến Mũi Dinh, hàng năm có khoảng 60% chất thải ra biển có nguồn gốc từ các bãi tắm ven bờ, khu dân cư, nhà hàng, khách sạn, thuyền tham quan... Trong đó rác thải nhựa chiếm khoảng 60%, chủ yếu là các sản phẩm nhựa dùng một lần như túi ni lông, hộp xốp, chai nhựa, ống hút nhựa, mũ, tắm bông... Trong khi đó, du lịch Ninh Thuận chủ yếu khai thác dựa vào du lịch biển, hàng năm thu hút khoảng 60% lượng khách quốc tế và 75% khách nội địa, mang lại 70% doanh thu ngành du lịch cả tỉnh. Do đó, Ninh Thuận và vùng duyên hải Nam Trung Bộ cần lập kế hoạch một cách cẩn trọng theo hướng phát triển du lịch bền vững, tôn trọng văn hóa bản địa, bảo tồn nguồn lợi tự nhiên, nguồn lợi trực tiếp được mang đến cho cộng đồng địa phương.

Kết quả khảo sát được tiến hành với số lượng 80 khách, trong đó có 30 khách quốc tế (KQT) và 50 khách trong nước (KTN) tại các điểm tham quan VQG Núi Chúa, VQG Phước Bình, Làng gốm Bàu Trúc. Những cảm nhận và đánh giá của du khách như sau:

Bảng 1 cho thấy sau đại dịch Covid-19, có trên 93,3% KQT và 84% KTN được khảo sát với mong muốn hướng tới du lịch bền vững, còn lại là không bày tỏ ý kiến và du khách cũng cho biết nguyên nhân: chính đại dịch đã thúc đẩy họ muốn đi du lịch theo cách bền vững hơn trong tương lai (Bảng 2).

Bảng 1: Tổng hợp ý kiến của du khách

Mong muốn hướng đến lối sống du lịch bền vững sau đại dịch Covid-19				
Ý kiến của du khách	KQT		KTN	
	Số lượng	%	Số lượng	%
Đồng ý	28	93,3	42	84

Nguồn: Khảo sát thực địa khách du lịch tại địa phương, năm 2022.

Bảng 2: Xu thế du khách hướng đến du lịch bền vững

STT	Nội dung khảo sát	<i>Đơn vị tính: %</i>			
		KQT		KTN	
		Số lượng	%	Số lượng	%
1	Đại dịch đã thúc đẩy du khách muốn đi du lịch theo cách bền vững hơn trong tương lai.	30	100	40	80
2	Mong muốn có những trải nghiệm chân thật, mang nét đặc trưng văn hóa của điểm đến.	25	83,3	40	80
3	Việc nâng cao nhận thức về văn hóa cũng như việc bảo tồn di sản là quan trọng.	25	83,3	40	80
4	Mong muốn tìm đến các điểm dịch vụ lưu trú cam kết với du lịch bền vững.	29	96,7	41	82
5	Hành động ngay để bảo vệ cho các thế hệ tương lai.	26	86,7	43	86
6	Trách nhiệm hỗ trợ cộng đồng địa phương.	14	46,7	25	50

Nguồn: Khảo sát thực địa khách du lịch tại địa phương, năm 2022.

Bên cạnh đó, tôn trọng cộng đồng địa phương cũng là mối quan tâm hàng đầu khi 83,3% KQT, 80% KTN đến Ninh Thuận muốn có những trải nghiệm đặc trưng văn hóa địa phương và vì vậy họ tin rằng việc nâng cao nhận thức về văn hóa cũng như bảo tồn nét văn hóa bản địa là quan trọng và 96,7% KQT, 82% KTN mong muốn tìm đến các điểm dịch vụ lưu trú cam kết với du lịch bền vững.

Điều này cũng chứng tỏ rằng hiện nay dịch vụ lưu trú của các điểm đến du lịch tại Ninh Thuận vẫn chưa đáp ứng các tiêu chí du lịch xanh, du lịch bền vững. Khi tìm hiểu thêm thì du khách cũng mong muốn mọi tầng lớp xã hội đều có được những nguồn thu kinh tế từ ngành du lịch và 86% có ý kiến cần hành động ngay để bảo vệ cho các thế hệ tương lai (chẳng hạn như giảm thiểu sử dụng rác thải, sử dụng sản phẩm tái chế, đi bộ, xe đạp...), trong số đó có gần 50% du khách cho biết họ có trách nhiệm và tham gia nhiệt tình các hoạt động để hỗ trợ cộng đồng địa phương. Như vậy, rõ ràng trước những đánh giá tích cực của du khách về du lịch bền vững sẽ là cơ sở để Ninh Thuận hướng tới phát triển du lịch bền vững hơn trong tương lai.

Trong quy hoạch tổng thể của Ninh Thuận giai đoạn 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2050 đã xác định đến năm 2030 phát triển du lịch Ninh Thuận trở thành ngành kinh tế mũi nhọn theo hướng “bền vững - đẳng cấp - độc đáo”. Tuy nhiên để phát triển du lịch bền vững và có thể đạt được 3 yếu tố về kinh tế, xã hội và môi trường đòi hỏi rất nhiều công sức và làm việc nghiêm chỉnh trong lúc thực hiện, đặc biệt đối với địa phương mà nền kinh tế còn nghèo và phụ thuộc, cùng với việc phát triển dân số, hệ thống luật lệ chồng chéo, và hệ thống hành chính còn nhiều yếu kém.

3.2. *Khó khăn, cơ hội và thách thức phát triển du lịch bền vững ở Ninh Thuận*

3.2.1. *Khó khăn*

Theo đánh giá và nhận xét của khách du lịch, công tác đảm bảo môi trường tại một số điểm du lịch chưa được đảm bảo, rác thải tại các di tích lịch sử, văn hóa, danh lam thắng cảnh, bãi biển vẫn còn; một số hoạt động của con người đã tác động đến rạn san hô, nguồn lợi thủy sản ảnh hưởng tới hệ sinh thái biển.

Bên cạnh đó, ý thức ứng xử văn minh du lịch còn hạn chế, thậm chí sự tham gia của cộng đồng phục vụ du lịch vẫn chưa ý thức được hết ảnh hưởng lâu dài đến vấn đề môi trường sinh thái và những lợi ích lâu dài cho cộng đồng địa phương khi vẫn thường có hành vi xâm phạm đến các tài sản của khu vực du lịch này như xâm lấn và chặt cây, đánh bắt, hay đốt tổ ong lấy mật gây ra cháy rừng, đặc biệt trong mùa khô.

Hệ thống kết cấu hạ tầng phục vụ phát triển du lịch, nhất là đường sá giao thông đi lại, kết nối giữa các tuyến đường, các điểm du lịch (Vườn Quốc gia Núi Chúa, Phước Bình, Hang Rái, làng nho Thái An...) chưa đủ các tiêu chuẩn an toàn cho du khách dễ tiếp cận để thực hiện việc di chuyển nhanh chóng, an toàn và thuận tiện. Ngoài ra, việc tiếp cận sâu bên trong các khu du lịch sinh thái có thể gây ảnh hưởng đến sinh cảnh một số loài động thực vật quý hiếm.

Công tác phối hợp quản lý nhà nước về đảm bảo môi trường du lịch giữa các cơ quan liên quan chưa thường xuyên, liên tục nên tình trạng ô nhiễm môi trường còn xảy ra, nhất là các bãi tắm ven bờ và các khu vực nuôi trồng thủy sản.

Du lịch sinh thái vốn có sức thu hút khách nước ngoài rất cao, nhưng lượng khách nước ngoài đến địa phương chưa đạt so với kỳ vọng (16.600 khách năm 2020, 11.600 khách năm 2021, 11.800 khách năm 2022), cho nên khả năng liên kết với các cơ quan du lịch và công ty du lịch nước ngoài là điều tất yếu.

Phát triển du lịch chưa tương xứng với tiềm năng, tỷ trọng trong tổng sản phẩm quốc nội (GDP) còn thấp; một số dự án du lịch có quy mô lớn chậm hoàn thành, một số sản phẩm du lịch đặc thù chưa được đầu tư đúng mức, còn đơn điệu, chưa tạo được nét đặc trưng riêng để thu hút du khách.

3.2.2. *Cơ hội*

Chính sách về phát triển du lịch bền vững được thể hiện theo Nghị quyết số 08-NQ/TW của Bộ Chính trị về Chiến lược đưa du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn quốc gia của Việt Nam. Đây là cơ sở để Chính phủ có các chính sách cụ thể tạo điều kiện thuận lợi cho du lịch phát triển, nhất là các địa phương có tiềm năng du lịch như Ninh Thuận.

Sự phát triển của khoa học và công nghệ không những giúp du lịch vượt qua những khó khăn hiện tại mà còn giúp định hình tương lai. Hiện nay, Cách mạng công nghiệp 4.0 với sự phát triển

mạnh mẽ của công nghệ số đã làm cho hoạt động du lịch trở nên thông minh hơn, toàn diện hơn, làm thay đổi các phương thức kết nối giữa bên cầu du lịch và bên cung du lịch được thuận tiện, hiệu quả và năng suất lao động trong kinh doanh du lịch tăng lên rất nhiều.

Trải qua hai đợt dịch bệnh Covid-19 đã thay đổi về hành vi dẫn đến nhiều thay đổi nhu cầu của khách du lịch như nhu cầu về an toàn sức khỏe, vệ sinh, bảo hiểm du lịch, nhu cầu đối với các kỳ nghỉ dưỡng cao cấp ở các không gian mở, biệt lập gia tăng; lựa chọn các điểm du lịch gần, v.v.. Thay vì ưu tiên về giá cả, khách hàng sẽ ưu tiên về an toàn. Vì vậy, Ninh Thuận có thể lựa chọn sản phẩm du lịch có chất lượng cao đáp ứng nhu cầu du khách (như du lịch nông nghiệp; du lịch sinh thái...).

3.2.3. Thách thức

Đại dịch Covid-19 và những năm sau đó đã làm cho các chỉ tiêu phát triển du lịch không thể hoàn thành như mục tiêu kế hoạch ngành đã đề ra.

Cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 bên cạnh việc tạo ra cơ hội đến phát triển du lịch, cũng mang đến những thách thức không nhỏ đối với phát triển du lịch địa phương. Điều này đặt ra yêu cầu địa phương phải cơ cấu lại ngành du lịch để thích hợp với những tác động này (về chi phí đầu tư máy móc, hệ thống quản lý, hệ thống đào tạo, con người...). Trong bối cảnh mới này, du lịch Ninh Thuận cần tận dụng được những cơ hội, đồng thời hạn chế được những tác động mang tính thách thức của Cách mạng công nghiệp 4.0 đối với du lịch khi năng lực thích ứng (hạ tầng công nghệ, đội ngũ và tổ chức) của du lịch Ninh Thuận còn rất hạn chế.

Tác động của biến đổi khí hậu và mực nước biển dâng cũng đang ảnh hưởng rõ rệt đến Ninh Thuận do đặc thù về vị trí địa lý và địa hình, Ninh Thuận thường xuyên chịu ảnh hưởng của biến đổi khí hậu và các loại hình thiên tai khắc nghiệt như hạn hán, hoang mạc hóa, khô nóng, bão, mưa lớn, lũ quét, ngập lụt... đã tác động không nhỏ đến hoạt động phát triển du lịch ở đây, đặc biệt là các giá trị tự nhiên và hạ tầng xã hội và cơ sở vật chất kỹ thuật ở vùng ven biển và qua đó ảnh hưởng đến mục tiêu phát triển bền vững. Với tác động của nước biển dâng, kịch bản của Bộ Tài nguyên và Môi trường (2020) cho thấy với mực nước dâng 100 cm sẽ ảnh hưởng đến 0,37% diện tích của tỉnh, tập trung chủ yếu tại khu vực Đầm Nai, cửa sông Cái Phan Rang, khu vực Cà Ná, trong đó đồng bằng hẹp ven biển huyện Ninh Hải có nguy cơ ngập cao nhất (3,04% diện tích). Tác động của biến đổi khí hậu đã đang và sẽ là một trong những thách thức lớn nhất mà tỉnh Ninh Thuận phải đối mặt trong giai đoạn tới.

Môi trường nước biển ven bờ đang có dấu hiệu ô nhiễm. Kết quả quan trắc chất lượng nước biển ven bờ tại hầu hết các khu vực bãi tắm và thể thao dưới nước bị ô nhiễm do chất hữu cơ và sắt. Nguyên nhân là do chất thải sinh hoạt từ các hoạt động vui chơi, giải trí tại các khu vực này. Tại khu vực đầm Vĩnh Hy, môi trường nước cũng bị ô nhiễm nặng, do nuôi trồng thủy hải sản, khiến nhiều loại dịch bệnh phát sinh. Nước thải từ các đầm nuôi thủy sản thải ra biển đã làm gia tăng xói lở bờ biển.

Khủng hoảng về kinh tế, chính trị ở nhiều khu vực trên thế giới. Những bất ổn ở Biển Đông do các hoạt động phi pháp gây căng thẳng của Trung Quốc; Chiến tranh Nga - Ukraina... sẽ làm cho dòng khách quốc tế đến khu vực và Việt Nam cũng như đến với Ninh Thuận sẽ có những thay đổi, đó là những cơ hội và thách thức đan xen, nhất là khi địa phương đang có những nỗ lực hạn chế đến mức thấp nhất những tác động tiêu cực và phát huy được những cơ hội trong quá trình phát triển gắn với quan điểm chiến lược của du lịch Việt Nam là chuyển từ “số lượng” sang “chất lượng” tăng trưởng du lịch.

Chất lượng sản phẩm và dịch vụ du lịch Ninh Thuận đang chịu sự cạnh tranh với các địa phương lân cận vốn có thế mạnh về truyền thống du lịch như Khánh Hòa và Bình Thuận. Trong cuộc cạnh tranh này, phải công bằng nhưng Ninh Thuận lại đang ở thế yếu.

4. Đề xuất một số giải pháp phát triển du lịch bền vững Ninh Thuận

Với quan điểm cần tập trung phát triển du lịch Ninh Thuận nhanh và bền vững, có trọng điểm; phát triển du lịch đồng bộ trong mối quan hệ liên ngành chặt chẽ; phát triển cả du lịch quốc tế và du lịch nội địa; phát triển du lịch kết hợp chặt chẽ với an ninh, quốc phòng, trật tự, an toàn xã hội; đặc biệt, phát triển du lịch Ninh Thuận theo hướng du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng và du lịch biển chất lượng cao, tương xứng với tiềm năng và vị thế của Ninh Thuận, cần thực hiện một số giải pháp sau:

Thứ nhất, để phát triển du lịch bền vững ở Ninh Thuận cần đảm bảo các nguyên tắc thiết lập sự cân bằng phù hợp giữa các khía cạnh môi trường, kinh tế và văn hóa - xã hội, đóng vai trò quan trọng trong việc bảo tồn đa dạng sinh học. Muốn vậy phải làm tốt công tác quy hoạch tổng thể gắn với thế mạnh tài nguyên du lịch dựa trên nghiên cứu và khảo sát kỹ lưỡng các sản phẩm du lịch đặc trưng ở từng vùng, miền một cách bài bản, chắc chắn, từ đó có lộ trình xây dựng đầu tư một cách đồng bộ, có hệ thống để tạo nên những sản phẩm du lịch đặc thù, biến những hạn chế thành tiềm năng du lịch khác biệt, trong đó gắn với bảo vệ môi trường (như giảm thiểu ô nhiễm môi trường, giảm thiểu mức sử dụng các nguồn tài nguyên quý hiếm không có khả năng tái tạo trong việc phát triển và triển khai các cơ sở, phương tiện và dịch vụ du lịch) và thay đổi cách làm du lịch chỉ dựa vào thiên nhiên của người dân địa phương.

Thứ hai, gắn các hoạt động, loại hình du lịch địa phương với ứng dụng công nghệ số để phát triển bền vững như hoạt động quảng bá điểm đến, chào bán sản phẩm du lịch hoặc xây dựng cơ sở dữ liệu và bản đồ số các điểm du lịch trên toàn tỉnh (bằng cả tiếng Việt và tiếng Anh) để du lịch địa phương trở nên tiện lợi hơn, du khách cũng có nhiều trải nghiệm hữu ích hơn và quan trọng hơn cả là xây dựng được niềm tin trong lòng du khách. Hơn nữa, việc sử dụng công nghệ thông minh còn giúp các doanh nghiệp lưu trú giảm chi phí vận hành của hệ thống lên đến 23%, góp phần tiết kiệm chi phí nhân công (PV Vietnam+, 2021).

Thứ ba, tăng cường công tác giáo dục, tuyên truyền, quảng bá sản phẩm du lịch đặc thù của địa phương, để các doanh nghiệp, du khách và người dân nhận thức rõ vai trò, tầm quan trọng của việc phát triển du lịch cộng đồng trong sự phát triển kinh tế - xã hội gắn với bảo vệ môi trường sinh thái. Chẳng hạn như hạn chế tiến tới xóa bỏ dùng chai nhựa sử dụng một lần, hộp nhựa, đồ vệ sinh cá nhân bằng nhựa...

Tuy nhiên, để du lịch địa phương tăng trưởng xanh và bền vững, Ninh Thuận cần thường xuyên đánh giá sự thay đổi các điều kiện tự nhiên, kinh tế, xã hội hàng năm, qua đó quy hoạch phát triển du lịch tiểu vùng, miền sao cho phù hợp trước tác động của biến đổi khí hậu. Đây chắc chắn sẽ là một trong những thách thức lớn nhất mà kinh tế nói chung và du lịch địa phương nói riêng sẽ phải đối mặt trong giai đoạn tới.

Thứ tư, phát triển du lịch cộng đồng theo hướng bền vững. Vai trò chủ thể của cộng đồng rất quan trọng, khi tham gia vào du lịch sẽ khiến người dân có trách nhiệm hơn trong việc bảo tồn những giá trị văn hóa, bảo vệ môi trường và cảnh quan tại địa phương. Chính vì vậy, việc kết hợp giữa bảo tồn đa dạng sinh học gắn phát triển sinh kế cho người dân sống trong vùng đệm sẽ là biện pháp quản lý hữu hiệu góp phần giảm thiểu các tác động tiêu cực ảnh hưởng đến tài nguyên thiên nhiên, như: giao khoán bảo vệ rừng, hỗ trợ người dân vay vốn ưu đãi để phát triển sinh kế, hỗ trợ người dân chuyển đổi một số loài cây trồng năng suất cao có giá trị kinh tế; phát triển thủ công mỹ nghệ làm đồ trang sức... giúp người dân từng bước có thu nhập ổn định.

Thứ năm, tăng cường công tác quản lý, kiểm soát chất lượng sản phẩm, dịch vụ nhằm nâng cao tính cạnh tranh và tính chuyên nghiệp của sản phẩm, như hình thành liên kết chuỗi giá trị theo ngành nghề kinh doanh, tạo ra các điểm đến an toàn, bền vững (gồm lễ hành, vận chuyển, lưu trú, tham quan, ăn uống, mua sắm...) nhằm thu hút du khách đến Ninh Thuận nhiều hơn khi trải nghiệm của họ được đáp ứng đa dạng hơn.

Thứ sáu, thực thi có hiệu quả các “điểm nóng” phải hứng chịu lượng rác rất lớn từ hoạt động sản xuất nuôi trồng hải sản và du lịch (bãi biển Bình Sơn, Ninh Chữ, vịnh Vĩnh Hy...). Muốn vậy, cần thực hiện nhiều giải pháp bảo vệ môi trường mang tính hệ thống hơn như: ban hành quy chế bảo vệ môi trường biển, lắp lưới chắn rác tại bãi tắm để ngăn rác từ ngoài biển trôi dạt vào bờ, giao công ty thu gom rác thải nghiên cứu, đầu tư triển khai mô hình tàu thu gom rác trên biển, chế tạo xe sàng cát thu gom rác trên bờ biển. Đối với các lồng bè nuôi thủy sản tự phát án ngữ trên vịnh Phan Rang, cần hướng dẫn người dân di chuyển về vùng nuôi theo đúng quy hoạch. Bên cạnh đó cũng cần tăng cường kiểm tra, kiểm soát, lập lại trật tự hàng quán ven biển, đồng thời đẩy mạnh tuyên truyền người dân và khách du lịch giữ gìn vệ sinh môi trường. Có như vậy, mới thực sự đem lại mỹ quan tại các khu vực bãi tắm vốn là các “điểm nóng” ô nhiễm hiện nay.

Ngoài ra, các cơ quan quản lý cần hỗ trợ giải quyết một số bất cập hiện nay như hỗ trợ nguồn lực tài chính cho việc bảo tồn khu vực tự nhiên, môi trường sống, sinh vật hoang dã và giảm thiểu thiệt hại đối với các yếu tố này; đào tạo và phát triển nguồn nhân lực như mở các lớp tập huấn đảm bảo vệ sinh an toàn thực phẩm, an ninh - trật tự; kỹ năng đón tiếp, quản lý lưu trú - kinh doanh và phục vụ khách; xây dựng các tour lữ hành trải nghiệm thú vị...

5. Kết luận

Xu hướng phát triển du lịch bền vững là tất yếu. Với những lợi thế đặc biệt về vị trí địa lý, thiên nhiên, con người và văn hóa... Ninh Thuận có rất nhiều thuận lợi để phát triển du lịch. Tuy nhiên, chặng đường phát triển du lịch ở địa phương vẫn còn đối diện nhiều khó khăn, thách thức. Vấn đề quan trọng là cần nhận diện được đầy đủ để có được những giải pháp phù hợp mang tính tổng thể và định hướng bền vững, nhất là giải pháp đảm bảo các nguyên tắc thiết lập sự cân bằng phù hợp giữa các khía cạnh môi trường, kinh tế và văn hóa - xã hội nhằm phát triển du lịch Ninh Thuận một cách bền vững, đóng góp tích cực hơn cho phát triển kinh tế - xã hội, tạo thêm nhiều việc làm cho cộng đồng, đồng thời góp phần bảo tồn các giá trị tự nhiên và văn hóa bản địa và xóa đói giảm nghèo.

Tài liệu tham khảo

- Cục Thống kê tỉnh Ninh Thuận. *Niên giám thống kê tỉnh Ninh Thuận năm 2017, 2021*. Nxb. Thống kê.
- Nguyễn Thị Thùy Linh. (2022). Giải pháp phát triển du lịch bền vững. *Tạp chí Công Thương*. Số 7.
- Phạm Trung Lương. (2002). *Cơ sở khoa học và giải pháp phát triển du lịch bền vững ở Việt Nam*. Đề tài nghiên cứu khoa học cấp Nhà nước. Viện Nghiên cứu Phát triển du lịch.
- Phạm Xuân Hậu. (2016). Phát triển bền vững điểm đến du lịch sinh thái khu Ramsar Ba Bể (tỉnh Bắc Kạn). *Khoa học Đại học Sư phạm Tp. Hồ Chí Minh*. Số 2 (80).
- PV Vietnam+. (14/7/2021). Hậu COVID-19: Doanh nghiệp lưu trú hút khách bằng cách nào? <https://www.vietnamplus.vn/hau-covid19-doanh-nghiep-luu-tru-hut-khach-bang-cach-nao/726519.vnp>
- Quốc hội. (2017). *Luật Du lịch* (sửa đổi). Số 09/2017/QH 14.
- Ủy ban nhân dân tỉnh Ninh Thuận. (2021). *Văn bản số 555/QĐ-UBND ngày 3/10/2021 về Phê duyệt Đề án phát triển du lịch Ninh Thuận giai đoạn 2021-2025, tầm nhìn đến năm 2030*.
- Ủy ban nhân dân tỉnh Ninh Thuận. (2022a). *Báo cáo tình hình thực hiện nhiệm vụ kinh tế xã hội năm 2022, phương hướng nhiệm vụ 2023*.
- Ủy ban nhân dân tỉnh Ninh Thuận. (2022b). *Quy hoạch tỉnh Ninh Thuận thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2050*. Kỳ yếu Hội thảo khoa học lấy ý kiến chuyên gia của tỉnh Ninh Thuận năm 2022.
- Ủy ban nhân dân tỉnh Ninh Thuận (2022c), *Quyết định ban hành đề án bảo vệ môi trường trong hoạt động du lịch tỉnh Ninh Thuận đến năm 2025, tầm nhìn đến năm 2030*.